

діяльність друкарень, яких налічувалося в Україні біля 200. Вони приймали активну участь у друкуванні книг, найбільше назв надрукували: у Києві — "Т-во І. Н. Кушнерев", "Ун-т св. Володимира Акціонер. Т-ва друк. і видавн. діла М. Т. Корчак-Новицького", Т-во "Печатня С. П. Яковлева", "Р. К. Лубковський"; Харкові — "М. Х. Сергеев", "М. Зильберберг и семья"; Одесі — "Славянская" Е. Н. Хрисогелос; Катеринославі — "І. Б. Вісман"; Полтаві — "І. Л. Фрішберг", "М. Г. Амчиславський"; Єлисаветграді — "І. М. Резниченко", "А. І. Болтянський"; Лубнах — "Б. З. Дубинський" тощо.

Характерними ознаками книговидавничої справи доби П. Скоропадського було скасування, з одного боку усіх митних зборів з літератури, що ввозилася до України, а з іншого — запровадження цензури, що не допускало виходу друкованих видань, які б підривали престиж і авторитет влади. Цензурування ж призвело до зменшення випуску книг в Україні. Упродовж 1918 р. вийшло на 543 назви книжкових видань менше, ніж у 1917 р., окрім того, зменшилася кількість населених пунктів, де випускалися книги, — зі 110 у 1917 р. до 60 у 1918 р.

Серед інших негативних чинників для книговидавництва була нестача паперу (паперова криза найбільше гальмувала процес випуску книг), фарб, серед технічних негараздів — перебоїв в електричному постачанні, застаріла поліграфічна база, крім того, відчувалася недостатня кількість підготовлених авторів, наслідком чого стала неможливість задовольнити потреби населення у книжкових виданнях. Частково українські видавництва перенесли друк книг за кордон, зокрема до Відня, Берліна, Праги, де умови і поліграфічна база були кращими. Література німецькою, польською, чеською мовами для потреб навчальних закладів нацменшин, наукових товариств, які діяли в Україні, завозилася здебільшого з країн Європи.

Діяльність видавничих організацій зазначеного періоду: видавництва, видавничих, наукових, кооперативних і споживчих товариств, міністерств, місцевих органів влади, політичних партій, вищих навчальних закладів, товариств "Просвіта", архівних комісій, військових формувань, приватних осіб тощо — становить суттєву

фактографічну історико-книгознавчу базу україніки, яка потребує більш детального вивчення науковцями.

Список використаної літератури та джерел

1. ЦДАВО України. — Ф. 1184. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 1.
2. ЦДАВО України. — Ф. 1184. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 14.
3. ЦДАВО України. — Ф. 1184. — Оп. 1. — Спр. 5. — Арк. 17.
4. ЦДАВО України. — Ф. 1184. — Оп. 1. — Спр. 1. — Арк. 115.
5. ЦДАВО України. — Ф. 1184. — Оп. 1. — Спр. 3. — Арк. 41.
6. ЦДАВО України. — Ф. 1184. — Оп. 2. — Спр. 1. — Арк. 18.
7. ЦДАВО України. — Ф. 1184. — Оп. 1. — Спр. 15. — Арк. 1.
8. ЦДАВО України. — Ф. 1184. — Оп. 2. — Спр. 1. — Арк. 27.
9. ЦДАВО України. — Ф. 2201. — Оп. 2. — Спр. 234. — Арк. 51.
10. Дорошенко Д. Історія України 1917—1923 рр. В 2-х т.: Документально-наукове видання / Упор. К. Ю. Галушко. Т. 2. Українська Гетьманська держава 1918 року. — Київ: Темпора, 2002. — С. 254.
11. Державний вісник. — 1918. — 16 травня. — № 1.
12. Статут і план видавничої діяльності Всеукраїнського Кооперативного Видавничого Союзу. — Київ: Всеукр. Кооп. Вид. Союз, 1918. — 32 с.
13. ЦДАК України. — Ф. 707. — Оп. 86. — Спр. 3. — Арк. 464.
14. Статут і план видавничої діяльності Всеукраїнського Кооперативного Видавничого Союзу. — Київ: Всеукр. Кооп. Вид. Союз, 1918. — 32 с.
15. Розовик Д. Ф. Культурне будівництво в Україні у 1917—1920 рр. — Київ: "Аквілон-Плюс", 2011. — С. 169.

На основе анализа архивных документов исследованы аспекты создания Управления по делам печати в Украинской Государственной Правительстве П. Скоропадского и охарактеризована деятельность книгоиздательских организаций в 1918 г. в контексте национально-культурного строительства в годы освободительной борьбы.

On the basis of analysis of the archived documents organization of creation of Management is investigational in matters of printing in the Ukrainian State of government of P. Skoropadskogo and activity of publishing cells is described in 1918 in the context of national and cultural building in the years of liberation fight.

Надійшла до редакції 13 жовтня 2015 року

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

Визначна постать вітчизняного бібліотекознавства

8 листопада 2015 р. виповнилося 60 років від дня народження Тетяни Новальської — відомого українського науковця, талановитого педагога та організатора, представника київської науково-освітньої школи книгознавства, бібліотекознавства, доктора історичних наук, професора.

Понад 35 років вона плідно працює в Київському національному університеті культури і мистецтв (КНУКіМ), де успішно пройшла всі шаблі професійного зростання: лаборант — викладач — старший викладач — доцент — професор — завідувач кафедри бібліотекознавства, декан факультету культурології.

За роки професійної діяльності ювіляр набула не лише високе "офіційне визнання", а, що найважливіше, — великий авторитет і повагу колег-однодумців на всьому українському освітньо-науковому просторі як один із провідних фахівців-науковців у галузі соціології книги та бібліотечного читачезнавства, досвідчений організатор підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів.

Життєвий і професійний шлях Т. Новальської пов'язаний з бібліотечною освітою, наукою, практикою. Трудову діяльність вона розпочала в 1973 році в Державній республіканській бібліотеці УРСР ім. КПРС (нині — Національна парламентська бібліотека України) на посаді секретаря-машиністки, потім — бібліотекаря відділу обслуговування. Назавжди закохавшись в бібліотечну справу, Тетяна Василівна вступила на бібліотечний факультет Київського державного інституту культури.

З 1979 року вона працює на кафедрі бібліотекознавства (нині — кафедра книгознавства і бібліотекознавства КНУКіМ), пізніше навчається в аспірантурі. У 1989 р. під науковим керівництвом доктора історичних наук професора С. Сирцова успішно захистила кандидатську дисертацію "Розвиток профспілкових бібліотек Української РСР (1917—1987 рр.)", отримала вчене звання доцента кафедри бібліотекознавства.

Досвідчений педагог, професор, Т. Новальська доклала багато зусиль щодо реформування вищої бібліотечно-інформаційної освіти, модернізації її змісту та методики викладання: ініціювала й активно впроваджувала в навчальний процес новітні освітні й інформаційні технології, розробляла оригінальні курси, авторські програми та науково-методичні матеріали, активно працювала зі студентами, аспірантами і колегами, нарощуючи професійний авторитет лідера кафедри.

З 2001 по 2004 рр. Тетяна Василівна навчалася в докторантурі КНУКіМ за спеціальністю 07.00.08 — "Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія". Завдяки науковому консультуванню авторитетного вітчизняного бібліотекознавця Т. Ківшар у 2007 р. вона успішно захистила докторську дисертацію "Вивчення читача в українському бібліотекознавстві (друга половина XIX — початок XXI ст.)", у 2008 р. отримала вчене звання професора кафедри книгознавства та видавничої справи КНУКіМ.

Головні наукові й освітні інтереси дослідника-педагога Т. Новальської — бібліотечно-інформаційне обслуговування користувачів, психолого-педагогічні основи бібліотечного спілкування, бібліотечне краєзнавство, соціологія книги та читання, теоретико-методичні засади підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів у вищій школі України та ін. Майже всі її наукові, навчальні та навчально-методичні праці присвячені теоретичному осмисленню проблем бібліотечного читачезнавства, удосконаленню змісту, методики і технологій обслуговування користувачів бібліотек. Із цих навчальних і дослідницьких напрямів ювілярка має безперечний пріоритет на теренах України.

У науковому доробку Т. Новальської понад 100 публікацій, докторська монографія "Український читач у бібліотекознавчих дослідженнях (кінець XIX — початок XXI ст.)" є нині "класикою" наукового й освітнього бібліотечно-інформаційного простору України. Численні статті ученого, присвячені висвітленню життєвого й творчого шляху видатних українських бібліотекознавців, ентузіастів-просвітян або учасників Першого Всеросійського з'їзду з бібліотечної справи (1911), вперше вводять до наукового обігу багато цінного біографічного та фактографічного матеріалу, здобутого на основі ретельних архівних розвідок.

Тетяна Василівна — талановитий учений, педагог і організатор навчального процесу. Під час науково-педагогічної діяльності вона неодноразово брала участь у модернізації навчальних планів зі спеціальності "Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія", з 2008 по 2013 рр., обіймаючи посади завідувача кафедри бібліотекознавства та декана факультету культурології, вона налагодила довгострокові зв'язки з бібліотеками-працедавцями, відстежувала їх вимоги до рівня підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів, досліджувала стан кадрового забезпечення бібліотек України фахівцями з вищою освітою. Нині як провідний професор кафедри вона продовжує опікуватися працевлаштуванням випускників, постійно удосконалює зміст викладання циклу дисциплін бібліотекознавчого спрямування, на якісно новому рівні викладає курси "Бібліотечно-інформаційний сервіс", "Соціологія книги і читання", "Сучасні книгознавчі та бібліотекознавчі концепції", активно керує науково-дослідною роботою студентів і магістрів.

Важливим напрямом професійної діяльності Тетяни Василівни Новальської є її участь у підготовці та атестації науково-педагогічних кадрів. Багато років вона є членом авторитетних спеціалізованих вчених рад. Як досвідчений

науковий керівник вона підготувала сім кандидатів наук із наукової спеціальності "Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство", виступала офіційним опонентом понад 20 докторських та кандидатських дисертацій. Вона — постійний учасник та ініціативний член оргкомітетів міжнародних, всеукраїнських, регіональних науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів. Тетяна Василівна — член Української бібліотечної Асоціації, у 2008 р. нагороджена Почесною грамотою за вагомий внесок у розвиток бібліотечної освіти, має почесні грамоти Міністерства культури України та Київського міського голови.

Упродовж багатьох років ювілярка зберігає відданість улюбленій справі. Колеги й студенти часто звертаються до неї за порадами і підтримкою як у професійних, так і в життєвих питаннях.

Щиро вітаючи Тетяну Василівну з ювілеєм, від усього серця бажаємо здоров'я, добробуту, наснаги, здійснення найзаповітніших мрій!

Основні наукові праці Т. Новальської

Новальська Т. В. Український читач у бібліотекознавчих дослідженнях (кінець XIX — початок XXI ст.) : монографія / Т. В. Новальська. — Київ : КНУКіМ, 2005. — 252 с.

Новальська Т. В. УНІК — перша науково-дослідна установа з вивчення проблем українського читачезнавства / Т. В. Новальська // Бібліотечний вісник — 2004. — № 1. — С. 36—39.

Новальська Т. В. Українські просвітяни про вивчення "читача з народу" / Т. В. Новальська // Бібліотечний вісник. — 2004. — № 3. — С. 34—38.

Новальська Т. В. Про читання бібліотекарів на початку XXI ст. / Т. В. Новальська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2004. — № 2. — С. 45—49.

Новальська Т. В. Визначна віха в історії бібліотечної справи (Перший Всеросійський з'їзд з бібліотечної справи 1911р.) / Т. В. Новальська // Бібліотечний вісник. — 2005. — № 4. — С. 17—22.

Новальська Т. В. Звіти міських публічних бібліотек Наддніпрянської України другої половини XIX — початку XX ст. як джерело вивчення складу читачів / Т. В. Новальська // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : міжвід. зб. наук. пр. — Київ, 2005. — Вип. 7. — С. 155—167.

Новальська Т. В. Сучасна термінологія і типологія в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні / Т. В. Новальська // Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні : зб. наук. пр. — Київ, 2000. — Вип. 2. — С. 72—78.

Новальська Т. В. Формування теоретичних засад бібліотечного читачезнавства / Т. В. Новальська // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / НАНУ України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; АБУ. — УК., 2007. — Вип. 19. — С. 640—651.

Новальська Т. В. Вивчення читачів бібліотек та кола їхніх інтересів у 30—50-ті роки XX ст. / Т. В. Новальська // Волинські історичні записки : зб. наук. пр. — Житомир : Полісся, 2009. — Т. 2. — С. 69—74.

Новальська Т. В. Вчений, організатор, педагог (про О. Сокальського) / Т. В. Новальська // Бібліотечна планета. — 2009. — № 4. — С. 30—32.

Новальська Т. В. Удосконалення кадрового складу бібліотек: взаємодія навчальних закладів, установ та організацій бібліотечної галузі / Т. В. Новальська, Н. А. Бачинська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2013. — № 3. — С. 4—8.

Наталія Кушнарченко,

доктор пед. наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри ХДАК

Алла Соляник,

доктор пед. наук, професор кафедри ХДАК

Надійшла до редакції 16 жовтня 2015 року